

Lotta Hannula

AINEENOPETTAJIEN NÄKEMYKSIÄ OPPILAIDENSA MOBIILILAITTEIDEN KÄYTÖSTÄ KOULUSSA

Kasvatustieteiden ja kulttuurin tiedekunta
Kandidaatintutkielma
Toukokuu 2023

TIIVISTELMÄ

Lotta Hannula: Aineenopettajien näkemyksiä oppilaidensa mobiililaitteiden käytöstä koulussa
Kandidaatintutkielma
Tampereen yliopisto
Kasvatustieteen kandidaatti, luokanopettaja
Toukokuu 2023

Tässä tutkimuksessa pyritään selvittämään aineenopettajien kokemuksia ja näkemyksiä heidän oppilaidensa mobiililaitteiden käytöstä koulussa. Näkökulma on rajattu koskemaan niiden opetuskäytön ulkopuolista käyttöä eli esimerkiksi mahdollista häiriökäyttöä, josta on uutisoitu varsin runsaasti mediassa viime vuosina.

Tutkimus on luonteeltaan laadullinen tapaustutkimus, jossa tutkittavaa asiaa lähestytään kokemuskokemuksesta. Aineisto kerättiin haastattelemalla neljää aineenopettajaa puolistrukturoidulla haastattelutavalla keväällä 2023. Saatua aineistoa analysoitiin aineistolähtöisellä sisällönanalyysillä.

Tulosten perusteella vaikuttaisi, että opetuskäytön ulkopuolella mobiililaitteita käytetään opettajien mielestä erityisesti luvattomiksi määriteltyihin sosiaalisen median palveluiden selaamiseen ja pelaamiseen. Opettajien mukaan edellä mainitun kaltainen monisuorittaminen mobiililaitteen ja opetuksen välillä vaikuttaa siihen, että oppilaat eivät välttämättä pysty keskittymään opetukseen kunnolla, jolloin keskittymisen häiriintyminen vaikuttaa negatiivisesti oppilaiden oppimiseen. He pitivät tätä ongelmallisena, mutta korostivat ongelman koskevan vain pienehköä osaa luokan oppilaista.

Tutkimuksessa haluttiin selvittää myös, miten opettajat suhtautuvat mobiililaitteisiin ja niihin liittyviin käytänteisiin. Tuloksissa nousi esiin, että opettajilla on suhteellisen vähän omia käytänteitä, mikä osaltaan selittyy esimerkiksi perusopetuslailla ja heidän koulujensa järjestyssäännöillä, jotka rajaavat heidän toimintamahdollisuuksiaan mobiililaitteiden suhteen. Haastatellut opettajat suhtautuivat negatiivisesti mobiililaitteiden käyttöön koulussa niiden opetuskäyttöä lukuun ottamatta, mikä heijastui heidän toiveissaan tiukemmista käytänteistä. He kuitenkin ilmaisivat, että muutokseen vaadittaisiin todennäköisesti jonkin korkeamman tahon, kuten opetushallituksen tai koko koulun yhteisiä linjauksia, sillä he pitivät yksittäisen opettajan vaikuttamismahdollisuuksia ilmiön varsin vähäisinä.

Tulosten perusteella voidaan tulla muun muassa siihen johtopäätökseen, että opettajien keskuudessa esiintyy muutoshalukkuutta mobiililaitteisiin liittyviä käytänteitä koskien, ja että toivotut muutokset vaatisivat oletetusti esimerkiksi lakimuutosta tai yksittäisen koulun tasolla tiukemman ja selkeän linjan muodostamista.

Avainsanat: mobiililaitteet, aineenopettaja, oppiminen, monisuorittaminen, keskittyminen

Tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu Turnitin OriginalityCheck -ohjelmalla.

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	4
2	TEORIATAUSTA	6
2.1	Mobiililaitteiden käytön oikeudellinen tausta koulussa	6
2.2	Mobiililaitteet, monisuorittaminen ja oppiminen	7
2.3	Mobiililaitteiden ongelmallinen käyttö	8
2.4	Mobiililaitteet ja opettajat.....	10
3	TUTKIMUKSEN TAVOITE JA TUTKIMUSKYSYMYKSET	12
4	TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN	13
4.1	Tutkimusmenetelmät.....	13
4.2	Aineistonkeruu	13
4.3	Aineiston analysointi	16
5	TULOKSET	18
5.1	Mobiililaitteiden käytön ilmeneminen luokassa	18
5.2	Opettajien suhtautuminen mobiililaitteisiin ja niihin liittyviin käytänteisiin	20
6	POHDINTA	25
6.1	Johtopäätökset tuloksista.....	25
6.2	Luotettavuus.....	27
6.3	Eettisyys.....	29
6.4	Tulevaisuus ja jatkotutkimuspohdinta	30
	LÄHTEET	31
	TAULUKKO 1. ESIMERKKEJÄ AINEISTON ANALYYSISTA	17

1 JOHDANTO

Mobiililaitteiden käyttö on viime vuosina ollut melko paljon esillä varsinkin mediassa ja ylipäättään yhteiskunnallisessa keskustelussa. Erityisesti lasten mobiililaitteiden käyttö on herättänyt ajatuksia, ja niiden käyttämistä muun muassa kouluissa on käsitelty monissa uutisissa ja artikkeleissa lähivuosina (ks. esim. Möller, 2021; Remes, 2022). Nyt eletään aikaa, jolloin suomalaiset lapset ja nuoret kasvavat jo pienestä pitäen erilaisten mobiililaitteiden ympäröimänä. Niistä on suhteellisen lyhyessä ajassa tullut todella merkittävä osa jokapäiväistä elämää, joten lienee selvää, että ilmiön tuoreuden vuoksi tutkimustietoa mobiililaitteista ja niiden käytöstä sekä vaikutuksista tarvitaan edelleen lisää.

Lisätutkimus on tarpeellista varsinkin siksi, että mobiililaitteisiin liittyvä puhe mediassa on usein varsin huolestunutta. Esimerkiksi Iltä-Sanomien huhtikuussa 2023 julkaistussa artikkelissa haastatellaan aiheen tiimoilta nuorisolääkäri Silja Kosolaa, joka kokee älylaitteiden häiritsevän keskittymiskykyä, ja muun muassa sen vuoksi älypuhelimet tulisi hänen mielestään peräti kieltää kouluissa (Laukkanen, 2023). Aiheeseen liittyen on jopa tehty kansalaisaloite, jossa toivotaan, että oppilaiden puhelinten tulisi olla suljettuina sekä oppi- että välitunneilla pois lukien mahdolliset poikkeustilanteet (Nivala & Punkari, 2023). Tähän mennessä mobiililaitteisiin liittyvissä tutkimuksissa on tutkittu muun muassa niiden yhteyttä tarkkaavaisuuden ongelmiin ja oppimiseen (esim. Aro, 2021; Glass & Klang, 2017; Kuznekoff & Titsworth, 2012). Mobiililaitteisiin liittyvää ruutuajan määrää on myös tutkittu jonkin verran. Esimerkiksi Huotarin ym. (2019) mukaan lasten ja nuorten ruutuajat ylittävät selvästi nykyiset suosituksen.

Tässä tutkimuksessa lasten mobiililaitteiden käyttämistä lähestytään opettajien näkökulmasta. Tavoitteena on selvittää, miten suomalaiset yläkoulun opettajat kokevat niiden näkyvän koulun arjessa omilla oppitunneillaan, ja miten he suhtautuvat niihin. Opettajat ovat kasvatuksen ja koulutuksen ammattilaisia, jotka ovat näkemässä ikään kuin aitiopaikalta oppilaiden oppimista ja koulun

arkea ylipäättään. On siten luontevaa hyödyntää heidän asiantuntijuuttaan selvittämällä heidän käytännön kokemuksiaan ja ajatuksiaan. Saatuja tuloksia tullaan peilaamaan esimerkiksi Karvin teettämän tutkimuksen tuloksiin, jonka mukaan opettajat suhtautuvat enimmäkseen melko kielteisesti oppilaiden mobiililaitteiden käyttöön niiden opetuskäyttöä lukuun ottamatta (Julin & Rumpu, 2018). Tällä tutkimuksella pyritäänkin syventämään muun muassa edellä mainitun tutkimuksen avulla saatua tutkimustietoa.

Tämä tutkimus on luonteeltaan laadullinen tapaustutkimus ja sen aineistonkeruumenetelmänä käytettiin puolistrukturoituja haastatteluja, jotka analysoitiin aineistolähtöisesti. Tutkimuksen avulla saadaan näkyväksi erilaisia mobiililaitteisiin liittyviä näkökulmia koulumaailmassa, mikä voi parhaimmillaan jopa antaa ajatuksia mahdollisia tulevaisuuden käytänteitä pohdittaessa, mikäli sellaisia tarvitaan.

2 TEORIATAUSTA

Tässä luvussa perehdytään ensin mobiililaitteisiin liittyviin oikeudellisiin seikkoihin, sillä ne toimivat merkittävänä taustatekijänä tälle tutkimukselle. Tämän jälkeen luodaan katsaus aiempiin tutkimuksiin mobiililaitteita koskien. Teoriaosuudessa keskitytään erityisesti koulunäkökulmaan, eli tuomaan esille nimenomaan sellaista mobiililaitteisiin liittyvää tutkimustietoa, joka on koulukontekstissa merkityksellistä.

2.1 Mobiililaitteiden käytön oikeudellinen tausta koulussa

Mobiililaitteiksi voidaan Francken ym. (2017) mukaan lukea esimerkiksi älypuhelimet ja tablettitietokoneet. Myös tässä tutkimuksessa tarkoitetaan erityisesti kyseisiä laitteita, kun viitataan mobiililaitteisiin. Mobiililaitteiden käyttöön koulussa liittyy ohjeistuksia ja lakeja, jotka omalta osaltaan vaikuttavat siihen, miten ne näkyvät koulun arjessa. Opetushallitus on laatinut muun muassa perusopetuslakiin ja YK:n lasten oikeuksien sopimukseen perustuvan sähköisen oppaan mobiililaitteiden käyttöön liittyvistä oikeuksista ja velvollisuuksista kouluissa (ks. Francke ym., 2017). Tämän lisäksi alle 15-vuotiaiden lasten mobiililaitteiden käyttöön koulussa voivat vaikuttaa myös heidän vanhempansa (Francke ym., 2017). On siis hyvä selvittää, miten esimerkiksi erilaiset ohjeet ja lait ohjaavat mobiililaitteiden käyttöä, ja siten myös rajaavat tämän tutkimuksen kohderyhmän eli aineenopettajien toimintamahdollisuuksia mobiililaitteiden suhteen.

Perusopetuslain (36 d § (30.12.2013/1267)) mukaan *”rehtorilla tai koulun opettajalla on yhdessä tai erikseen oikeus työpäivän aikana ottaa haltuunsa oppilaalta 29 §:n 2 momentissa tarkoitettu kielletty esine tai aine tai sellainen esine tai aine, jolla oppilas häiritsee opetusta tai oppimista”*. Myös mobiililaitteet voidaan lukea kyseisessä laissa mainituiksi häiritseviksi esineiksi, mutta vain siinä tapauksessa, että ne häiritsevät oppituntia jotenkin (Francke ym., 2017).

Kuitenkin apulaisoikeusasiamiehen päätöksen (Pölönen, 2020) mukaan perusopetuslain kielletyillä esineillä on lähtökohtaisesti viitattu aseiden ja päihteiden kaltaisiin esineisiin ja asioihin, eikä esimerkiksi kännykkää voi hänen mielestään rinnastaa niihin. Päätöksen (Pölönen, 2020) mukaan *”ottamalla esine haltuun ilman oppilaan suostumusta ja tutkimalla oppilaan tavarat kajotaan hänelle kuuluvaan omaisuuden ja yksityisyyden suojaan sekä rajoitetaan hänen oikeuttaan henkilökohtaiseen koskemattomuuteen”*.

Sekä Francken ym. (2017) että apulaisoikeusasiamiehen (Pölönen, 2020) mukaan häiritsevään mobiililaitteen käyttöön tuleekin ensisijaisesti käyttää lievempiä keinoja, kuten puhuttelua tai laitteen suostumuksellista haltuun ottamista, ja vasta erittäin pakottavassa tilanteessa opettaja voi ottaa laitteen ilman suostumusta pois. Lait täten rajaavat hyvin vahvasti opettajien mahdollisuuksia luoda omia käytäntöjä mobiililaitteiden suhteen, mutta apulaisoikeusasiamiehen päätöksessä (Pölönen, 2020, s. 9) todetaan kuitenkin, että opettaja voi esimerkiksi yhdessä oppilaidensa kanssa sopia erilaisista luokkakohtaisista käytänteistä. Tämä tarkoittaa sitä, että opettajien omien käytänteiden, kuten mahdollisen kännyköiden poiskeräämisen, tulee lähtökohtaisesti perustua vapaaehtoisuuteen.

2.2 Mobiililaitteet, monisuorittaminen ja oppiminen

Vaikka mobiililaitteet ovat vasta lähivuosina nousseet merkittävään asemaan koulunkin arjessa, on niiden käytön vaikutuksista eri asioihin jo jonkin verran tutkimusta. Niiden vaikutusta esimerkiksi oppimiseen on pyritty selvittämään, mikä on kouluja ajatellen merkityksellistä. Aron (2021, s. 43) mukaan älylaitteiden runsas käyttäminen aiheuttaa haasteita lasten oppimiselle ja tiedonkäsittelylle, ja jo pelkästään älypuhelimien näkyvillä olemisella on havaittu olevan vaikutuksia esimerkiksi työmuistin toimintaan. Kyseistä väitettä tukee myös Kuznekoffin ja Titsworthin (2012) tutkimus, jossa selvisi, että ne opiskelijat, jotka käyttivät puhelinta aktiivisesti tunnilla, muistivat muita vähemmän tunnin sisällöstä, sekä menestyivät heikommin aiheeseen liittyvässä monivalintatestissä. Erityisesti työmuistiin liittyvistä tutkimuksistaan tunnettu Alan Baddeley kuitenkin huomauttaa, että vaikka työmuistilla onkin iso rooli, koulumenestys riippuu todennäköisesti myös muista tekijöistä (Baddeley, 2007, s. 205).

Aron (2021, s. 42) mukaan älylaitteiden runsaan käytön yhteyttä tarkkaavaisuuden ongelmiin on tutkittu useissa tutkimuksissa, joista osassa mahdollinen yhteys on löytynyt, kun taas osassa ei. Runsaasti älylaitteita käyttävillä lapsilla on huomattu normaaliväestöön verrattuna enemmän ongelmia tarkkaavaisuuden ja itsesäätelyn kanssa, mutta pitää muistaa, että syy-seuraussuhdetta ei kyseisestä huomiosta voi kuitenkaan vielä olettaa (Aro, 2021, s. 42). Glass ja Kang (2017) ovat puolestaan tutkineet tarkkaavaisuuden jakautumista luokassa. Huomion jakautuminen elektronisen laitteen ja opetuksen välillä ei Glassin ja Kangin (2017) mukaan vähentänyt opetuksen ymmärtämistä, mutta jakautunut huomio vaikutti tiedon tallentumiseen säilömuistiin, mikä näkyi tutkimukseen osallistuneiden lopputenttisuorituksessa sen tulosta heikentävästi. Männikkö ja Korkeila (2019) huomauttavat lisäksi, että mikäli nuori käyttää sosiaalista mediaa pitkälle yöhön, voi siitä johtuva unen puute aiheuttaa myös tarkkaavaisuuden heikkenemistä.

Mobiililaitteisiin ja tarkkaavaisuuteen liittyy keskeisenä käsitteenä myös niin sanottu monisuorittaminen eli multitasking. Chen ja Yan (2016) määrittelevät puhelimen käytön monisuorittamisen yhdistelmäksi tarkkaavaisuuden jakautumista ja nopeaa tehtävänvaihtoa oppimisen ja mobiililaitteen käytön välillä. Chenin ja Yanin (2016) mukaan monisuorittaminen älypuhelimien kanssa on varsin yleistä oppilaiden keskuudessa. Salo ja Pirkkalainen (2019) kertovatkin, että heidän tutkimustensa perusteella osa nuorista ovat kokeneet yhteen asiaan keskittymisen hetkien ilman älylaitteita olevan vähäisiä. Huomionarvoista oppimisen kannalta on, että runsas monisuorittaminen voi näkyä heikompana akateemisena suoriutumisenä (Aro, 2021, s. 39). Monisuorittaminen voi tarkoittaa esimerkiksi sitä, että nuori selaa oppitunnilla sosiaalista mediaa. Männikön ja Korkeilan (2019) mukaan jopa jo vähäisellä sosiaalisen median käytöllä oppitunnilla on huomattu olevan negatiivisia vaikutuksia arvosanoihin. Toisaalta Eseryelin (2021) tutkimuksen perusteella monisuorittamisella ei vaikuttaisi olevan heikentävää vaikutusta oppilaiden suoriutumiseen koulussa.

2.3 Mobiililaitteiden ongelmallinen käyttö

Vaikka mobiililaitteet voidaan nähdä myös häiriötekijänä koulussa, ovat ne kuitenkin muun muassa vapauttaneet opettajia luennoivasta opetustyylistä

enemmän oppilaita osallistavaan tyyliin (Adams & Angeles, 2008). Oppilaiden omien laitteiden käyttö opetuksen apuna onkin lisääntynyt huomattavasti lähivuosina, kun älylaitteet ovat ylipäätään yleistyneet (Julin & Rumpu, 2018). Mobiililaitteisiin liittyvien sääntöjen ja ohjeiden taustalla lienee kuitenkin ensisijaisesti niiden ongelmallinen ja haitallinen käyttö. Mobiililaitteisiin liittyvissä keskusteluissa yhtenä keskeisenä aiheena toistuu erityisesti niiden addiktoivuus. Männikön ja Korkeilan (2019) mukaan mobiililaitteiden ongelmalliseen käyttöön liittyy joitakin toiminnallisen riippuvuuden piirteitä, mutta tutkimustieto ei heidän mukaansa vielä viittaa varsinaiseen älypuhelinriippuvuuteen. Toisaalta vastakkaisiakin näkemyksiä on esitetty tutkimuskentällä. Esimerkiksi Liun ym. (2022) kiinalaisnuoriin kohdistuvassa tutkimuksessa tutkitaan puhelinriippuvuuden (mobile phone addiction) eri tyyppisiä. Aro (2021) nostaa esille myös itsesätelyn käsitteen, sillä esimerkiksi älypuhelimien jatkuvan vilkuilun vältteleminen voidaan nähdä tyypillisenä itsesätelyä vaativana toimintona koululaiselle. Aro (2021) tulkitseekin, että sellaisilla lapsilla ja nuorilla, joilla on itsesätelyn ja tarkkaavaisuuden haasteita, saattaa olla isompi riski ajautua mobiililaitteiden haitalliseen käyttöön.

Yhtenä ongelmana voidaan nähdä lasten ja nuorten runsas ruutuaika ylipäätään ja sen aiheuttamat seuraukset, joita yllä mainittu mahdollinen riippuvuus ja itsesätelyn vaikeudet lisäävät. Tilastokeskuksen julkaiseman tutkimuksen mukaan nuorten elämäntapa on muuttunut vuosien saatossa istuvaksi ja liian ruutukeskeiseksi, mikä näkyy siis käytännössä siinä, että nuoret käyttävät päivästäan merkittäviä aikoja erilaisten ruutujen parissa, mikä vie aikaa pois esimerkiksi liikunnalta (Pääkkönen, 2014). Myös Huotarinen ym. (2019) tutkimuksen mukaan viihdemedian parissa vietetty ruutuaika ylitti sekä tytöillä että pojilla suositukset selkeästi. Ruutuaikaa lisää oletettavasti nykyään myös se, että erilaisia älylaitteita on alettu käyttämään yhä enemmän opetuksenkin apuna.

Mobiililaitteet ja runsas ruutuaika voivat aiheuttaa lapsissa ja nuorissa stressiä, mikä voi luonnollisesti näkyä myös koulussa. Salon ja Pirkkalaisen (2019) mukaan niin sanottu teknostressi on teknologian käyttöön liittyvä haittavaikutus, jota voivat aiheuttaa esimerkiksi toistuvat ilmoitukset älylaitteen näytöllä, vaatimus jatkuvasta tavoitettavana olost ja sosiaalisen median luomat itsetuntopaineet. Salo ja Pirkkalainen (2019) ovat omissa tutkimuksissaan huomanneet, että heidän haastattelemansa nuoret ovat kokeneet älylaitteet

keskittymistä häiritseviksi esimerkiksi kotitehtäviä tehdessä. Salo ja Pirkkalainen (2019) toteavat, että muun muassa vanhemmilla ja kouluilla on merkittävä rooli nuorten tukijoina mobiililaitteiden käytön opettelussa ja siten myös teknostressin vähentämisessä.

Mobiililaitteiden käyttö on ongelmallista myös silloin, kun niitä hyödynnetään kiusaamis- tai häirintätarkoituksessa. Adams ja Angeles (2008) toteavat, että jopa yllättävän moni oppilas käyttää puhelintaan esimerkiksi opettajan salakuvaamiseen tunnilla. Tästä on esimerkki myös Suomesta, sillä muutamia vuosia sitten eräässä lahtelaisessa koulussa tapahtui ikävä välikohtaus, kun opettaja raivostui oppilailleen, mitä oppilaat sitten kuvasivat (ks. Heima, 2016). Kyseinen video levisi sosiaalisessa mediassa ja sitä jaetaan yhä vuosien jälkeen siellä. Traxler (2010) luettelee häiriötä aiheuttavaksi asiaksi edellä mainitun luvattomien kuvien ottamisen, jonka lisäksi hän mainitsee muun muassa puhelut, epäsopivat soittoaänet ja tekstiviestien lähettämisen kesken tunnin. Yläkoululaiset ovat tunnetusti siinä iässä, että rajoja pyritään koettelemaan, ja sen ilmiön ulkopuolelle ei myöskään mobiililaitteiden käyttö jää.

2.4 Mobiililaitteet ja opettajat

Opetussuunnitelma (2014) ohjaa laaja-alaisissa tavoitteissaan opettajia auttamaan oppilaitaan muun muassa teknologian hyödyntämiseen opiskelussaan sekä löytämään keinoja heidän tarkkaavaisuutensa ja keskittymisensä tukemiseen. Mobiililaitteet voidaan lukea osaksi tuota teknologiaa, ja merkittävä osa opettajista hyödyntääkin niitä vähintään melko usein opetuksessaan (Julin & Rumpu, 2018). Lisäksi älylaitteet saattavat näkyä tunneilla myös muuten. Niitä voidaankin nykyään pitää merkittävänä osana opettajien työtä monin tavoin.

Kansallisen koulutuksen arviointikeskus Karvin teettämän tutkimuksen mukaan yläkoulun opettajista noin 38 % oli sitä mieltä, että oppilaat eivät saa käyttää mobiililaitteita ollenkaan opetuksen ulkopuolella, noin 53 % eli enemmistö vastaajista oli sitä mieltä, että laitteita saa käyttää harvoin ja loput eli selvä vähemmistö vastasivat, että mobiililaitteita saa käyttää melko usein, lähes aina tai aina (Julin & Rumpu, 2018). Julinin ja Rummun (2018) mukaan naisopettajat olivat jonkin verran miesopettajia tiukempia älylaitteiden suhteen. Sen sijaan

mobiililaitteiden opetuskäyttöön suhtauduttiin sallivammin, sillä sekä miehissä että naisissa enemmistö opettajista salli niiden käytön melko usein (Julin & Rumpu, 2018). Edellä mainittujen tulosten perusteella voisi siis päätellä, että opettajat vaikuttavat suhtautuvan mobiililaitteisiin melko kielteisesti opetuskäyttöä lukuun ottamatta, ja että suhtautumisissa on pieniä sukupuolten välisiä eroja.

Vajaa 46 % opettajista koki, että mobiililaitteiden käyttö aiheuttaa jonkin verran häiriö- ja ongelmatilanteita oppitunneilla. Melko paljon tai erittäin paljon häiriö- ja ongelmatilanteita koki aiheutuvan yhteensä 26 % vastaajista. (Julin & Rumpu, 2018.) Tulos viittaisi siihen, että jonkinlaisia ongelmia ja häiriöitä esiintyy vähintään jonkin verran merkittävän osan opettajista tunneilla, mikä voi näkyä myös heidän suhtautumisessaan mobiililaitteita kohtaan. Tämä saattaa vaikuttaa esimerkiksi yllä mainittuun sallivuuteen sitä vähentävästi. Julinin ja Rummun (2018) mukaan heidän tutkimansa opettajat yhdistivät ongelmakäytön nimenomaan niiden opetuskäytön ulkopuoliseen käyttöön oppitunneilla, eivätkä niinkään välitunti- tai opetuskäyttöön. Tutkimuksessa ei kuitenkaan eritelty kovin tarkasti, mitä nämä ongelma- ja häiriötilanteet käytännössä ovat.

3 TUTKIMUKSEN TAVOITE JA TUTKIMUSKYSYMYKSET

Tutkimuksen tehtävänä on selvittää aineenopettajien näkökulmasta, millä tavoin oppilaiden mobiililaitteiden käyttö voi näyttäytyä koulun arjessa niiden opetuskäytön ulkopuolella. Lisäksi ollaan kiinnostuneita siitä, miten opettajat suhtautuvat oppilaidensa mobiililaitteiden käyttöön ja niihin liittyviin käytänteisiin. Toisin sanoen tutkimuksella pyritään tuomaan näkyväksi opettajien ajatuksia mobiililaitteiden roolista koulun arjessa muissa tilanteissa kuin opetuskäytössä. Tutkimuksessa lähdetään siis selvittämään vastauksia seuraaviin tutkimuskysymyksiin:

1. Miten oppilaiden mobiililaitteiden käyttö opettajien mukaan ilmenee koulussa niiden opetuskäytön ulkopuolella?
2. Miten opettajat suhtautuvat mobiililaitteisiin koulussa?

Opettajien kokemusten ja ajatusten esiin tuominen aiheen tiimoilta voi auttaa tämän melko uuden ilmiön ymmärtämisessä ja olla tukena, kun mietitään esimerkiksi sitä, millaisia käytäntöjä kouluissa kannattaisi olla mobiililaitteiden käytön suhteen, jotta ne tukisivat muun muassa oppilaan oppimista ja kaikkien hyvinvointia koulussa. Tavoitteena ei ole saavuttaa yleistettäviä totuuksia, vaan löytää joitakin käsiteltävän ilmiön ymmärrystä lisääviä näkökulmia.

4 TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN

4.1 Tutkimusmenetelmät

Koska tarkoituksena on selvittää tutkittavien kokemuksia ja ajatuksia tutkittavasta ilmiöstä, aihetta lähestytään laadullisin eli kvalitatiivisin menetelmin. Vilkan (2021) mukaan laadullisen tutkimuksen tavoitteena ei ole löytää totuutta tutkittavasta asiasta. Siispä tässäkin tutkimuksessa ei tavoitella ilmiön täydellistä ymmärrystä, saati pyritä yleistämiseen, vaan tarkoituksena on tuoda näkyväksi tutkittavien ajatuksia ja näkemyksiä, jotta ilmiötä voitaisiin ymmärtää paremmin. Laadullisessa tutkimuksessa pyritään tavoittamaan ihmisten omat kuvaukset koetusta todellisuudesta (Vilka, 2021). Tämän tutkimuksen tapauksessa se tarkoittaa opettajien omien kuvausten tavoittamiseen pyrkimistä.

Tämä tutkimus on luonteeltaan tapaustutkimus, mikä näkyy siinä, että tutkittava asia on ikään kuin näyte laajemmasta ilmiöstä (Vuori, 2021) eli tämän tutkimuksen tapauksessa nuorten mobiililaitteiden käytöstä koulussa. Tapaustutkimuksessa tutkija rajaa tarkasti tutkittavan kohteensa eli tapauksen, jota hän lähtee tutkimaan (Vuori, 2021). Tämän tutkimuksen kohderyhmäksi rajautui neljä kahden suomalaisen koulun yläkoulun aineenopettajaa. Kun tutkimusasetelma on tällä tavoin luotu useamman tapauksen varaan, niitä analysoidaan yleensä vertaillen (Vuori, 2021). Valittua tapausta voidaan tutkia esimerkiksi kokemuskulmasta, mikä sopii tämän kaltaiseen pientä ryhmää koskevaan tapaustutkimukseen (Vuori, 2021). Kokemuskulmassa ollaan kiinnostuneita tutkittavien yksilöllisistä kokemuksista ja näiden kokemusten saamista subjektiivista merkityksistä (Jokinen, 2021). Myös tätä tutkimusta toteutetaan kokemuskulmasta.

4.2 Aineistonkeruu

Tutkimuksen kohderyhmäksi valikoitui opettajat, koska tutkittavaa ilmiötä läheltä seuraavien henkilöiden ajatuksia selvittämällä aiheesta voi saada merkityksellistä

tietoa. Tutkimuksen avulla pyritään tuomaan esille, miten juuri he näkevät ilmiön ja miten he suhtautuvat siihen ja miksi. Opettajien näkökulmien selvittäminen on myös sen kannalta merkityksellistä, että kyse on heidän työstään, jossa mobiililaitteet väistämättä nykypäivänä näkyvät, jolloin niillä saattaa olla vaikutusta siihen.

Aineisto kerättiin haastattelemalla kohderyhmään kuuluvia eli peruskoulun opettajia. Karvin teettämän tutkimuksen (Julin & Rumpu, 2019) perusteella voi olettaa mobiililaitteiden olevan huomattavasti näkyvämmässä roolissa nimenomaan vanhempien lasten eli yläkouluikäisten koulupäivässä, minkä vuoksi tämän tutkimuksen kohderyhmä rajautui vielä heidän kanssaan työskenteleviin eli aineenopettajiin. Tuomen ja Sarajärven (2018) mukaan haastattelu on luonteva valinta aineistonkeruumenetelmäksi, sillä kun halutaan selvittää, mitä ihminen ajattelee tai miksi hän esimerkiksi toimii tietyllä tavalla, on järkevää kysyä henkilöltä itseltään. Tämän tutkimuksen tapauksessa pyritään tavoittamaan opettajien ajatuksia käsiteltävästä ilmiöstä, eli oppilaiden mobiililaitteiden käytöstä luokassa, joten heidän haastattelemisensa on perusteltu valinta. Haastattelu mahdollistaa esimerkiksi kyselylomaketta paremman mahdollisuuden syventää tutkittavilta saatavaa aineistoa muun muassa tarkentavien kysymysten muodossa ja se on muutenkin melko joustava menetelmä (Hirsjärvi & Hurme, 2022, s. 36).

Haastattelumenetelmänä käytettiin puolistrukturoitua yksilöhaastattelua. Puolistrukturoidun haastattelun piirteisiin kuuluu, että kysymykset ovat kaikille haastateltaville ainakin suurin piirtein samat, mutta niihin vastataan omin sanoin, eikä niihin ole olemassa mitään valmiita vastausvaihtoehtoja (Eskola & Suoranta, 1998). Puolistrukturoituun haastatteluun viitataan joissain lähteissä myös teemahaastatteluna (esim. Tuomi & Sarajärvi, 2018; Vilkka, 2021). Puolistrukturoitu haastattelutapa mahdollistaa sen, että tutkittavat saavat vapaasti kertoa näkemyksistään ja kokemuksistaan ilman liikaa ohjailua, mutta kuitenkin varmistaen, että heidän kertomansa pohjalta saadaan vastauksia tutkimuskysymyksiin. Puolistrukturoidun haastattelun valintaa puoltaa myös se, että sen avulla saadaan usein suhteellisen laaja aineisto, vaikka haastateltavia olisi pienempikin määrä (Hirsjärvi & Hurme, 2022). Täten se sopii hyvin kandidaatintutkielmaan, jonka laajuus on varsin pieni.

Tässä tutkimuksessa puolistrukturoitu haastattelutapa näkyi siten, että oli tiettyjä peruskysymyksiä, jotka pyrittiin aina jossain vaiheessa haastattelua kysymään kaikilta haastateltavilta. Niitä ei kuitenkaan esitetty tietyssä järjestyksessä, vaan tutkittavien vastaukset johtivat tarkentaviin kysymyksiin tai tiettyihin teemoihin sen mukaan, mitä ne heidän puheessaan tulivat ilmi. Osa kysymyksistä tuli täten spontaanisti, mutta ne pohjautuivat aina tarkasti tutkimuskysymyksiin. Tämä oli toimivaa myös sen vuoksi, että usein haastateltavat vastasivat johonkin olennaiseen kysymykseen jo ennen kuin sitä heiltä kysyttiin.

Haastattelu koostui lähinnä avoimista kysymyksistä, ja haastateltaville ilmoitettiin haastattelun aluksi, että vastauksille ei ole mitään ylä- tai alarajaa. He saivat siksi vastata jokaiseen kysymykseen juuri niin pitkästi kuin he itse kokivat tarpeelliseksi, mutta mikäli kaipasin jostain tietystä teemasta lisää tietoa saadakseni laajempia vastauksia tutkimuskysymyksiäni ajatellen, kysyin tarkentavia jatkokysymyksiä. Jokaiselta kysyttiin jossain muodossa muun muassa heidän työkokemuksestaan, omista ja heidän koulujensa mobiililaitteisiin liittyvistä käytänteistä sekä heidän suhtautumisestaan oppilaiden mobiililaitteiden käyttöön sekä niihin liittyviin käytänteisiin.

Koska kyseessä on laadullinen tutkimus, tulee huomioida, että tutkimusaineiston koolla ei ole merkitystä, vaan sen laatu ratkaisee (Vilkka, 2021). Tämänkin tutkimuksen tapauksessa se tarkoittaa sitä, että haastateltavien määrä ei ole olennainen, vaan saatujen vastausten laatu suhteessa tutkimuskysymyksiin on merkityksellisempää. Tutkimuksessa hyödynnetään siis niin sanottua harkinnanvaraista näytettä. Hirsjärven ja Hurmeen (2022, s. 59) mukaan harkinnanvarainen näyte sopii, kun tavoitteena on yleistämisen sijaan pyrkiä saamaan syvällisempi ymmärrys ja uusia näkökulmia tutkittavasta ilmiöstä, jolloin jo muutaman henkilön haastattelu voi riittää tuottamaan merkityksellistä tietoa. Tähän tutkimukseen osallistui yhteensä neljä aineenopettajaa, jotka edustivat kahta eri koulua. Jokainen haastattelu kesti noin puoli tuntia ja ne toteutettiin aikataulusyistä ja pitkien välimatkojen vuoksi etäyhteyksin.

4.3 Aineiston analysointi

Ennen varsinaista analyysin aloittamista aineisto litteroitiin sen analysoinnin helpottamiseksi. Litteroinnin apuna käytettiin Microsoft Word -tekstinkäsittelyohjelman omaa litterointitoimintoa, jonka tekemät pienet virheet käytiin tarkasti läpi ja korjattiin manuaalisesti poistaen samalla turhat täyte- ja toistosanat niin sanotun peruslitteroinnin mukaisesti. Haastatteluista saatua aineistoa analysoitiin litteroinnin jälkeen aineistolähtöisen sisällönanalyysin avulla. Seuraavissa kappaleissa esitellään, miten sisällönanalyysi tässä tutkimuksessa eteni.

Aineistolähtöisessä analyysissä keskeistä on, että analyysiyksiköitä ei valita etukäteen (Tuomi & Sarajärvi, 2018). Tämän vuoksi vasta aineiston keräämisen jälkeen, mutta ennen sen analysointia, tehdään päätös siitä, minkälaista logiikkaa aineistosta lähdetään etsimään (Vilkkä, 2021). Logiikan etsiminen alkoi aineiston läpilukemisella pariin kertaan, jotta aineistosta sai kattavan kuvan. Tässä vaiheessa tulee Tuomen ja Sarajärven (2018) mukaan tehdä selkeä ja pitävä päätös siitä, mikä aineistossa on kiinnostavaa, jotta siitä voi poistaa kaiken tutkimuksen kannalta epäolennaisen. Aineiston rajaaminen tehtiinkin tutkimuskysymysten ja tutkimustehtävän pohjalta, jolloin kaikki niihin liittymätön oli epäolennaista ja jäi siten analyysin ulkopuolelle. Rajaaminen tapahtui merkkamalla tutkimustehtävän kannalta kiinnostavat alkuperäisilmaukset värikoodein niiden sisällön mukaan. Koska haastattelukysymykset olivat lähinnä avoimia, olivat haastateltujen vastaukset varsin pitkiä kutakin kysymystä kohden, ja ne sisälsivät jonkin verran tutkimuksen kannalta epäolennaisia kohtia. Tämän vuoksi oli tarkoituksenmukaista lyhentää heidän vastauksiaan luomalla alkuperäisilmauksista pelkistettyjä ilmauksia. Tätä vaihetta kutsutaan aineiston pelkistämiseksi eli redusoinniksi (Tuomi & Sarajärvi, 2018).

Aineiston pelkistämisen jälkeen se ryhmitellään uudeksi kokonaisuudeksi sen mukaan, mitä tutkimusaineistolta halutaan (Vilkkä, 2021). Ryhmittelystä voidaan käyttää myös nimeä klusterointi (Tuomi & Sarajärvi, 2018). Tässä tapauksessa aineiston perusteella muodostettiin tutkimuskysymysten avulla kaksi pääluokkaa: mobiililaitteiden käytön ilmeneminen ja opettajien suhtautuminen mobiililaitteisiin. Tämän jälkeen luotiin vielä neljä alaluokkaa: mobiililaitteiden käyttökohteet, mobiililaitteiden vaikutus ja merkitys luokassa,

mobiililaitteisiin liittyvät käytännöt sekä suhtautuminen oppilaiden mobiililaitteiden käyttöön ja niihin liittyviin käytänteisiin (ks. taulukko 1). Kyseisiin alaluokkiin kuuluvat sisällöt oli merkattu aineistoon värikoodein. Samanväriset ilmaukset eli samaa ilmiötä kuvaavien tekstipätkien muodostamaan alaluokkaan kuuluvat vastaukset jaoteltiin omiin ryhmiinsä. Luokittelu auttaa ymmärtämään tutkittavien kuvaamaa merkityskokonaisuutta, ja toimii täten tutkimuksen tuloksena (Vilka, 2021).

Klusterointi on osa sitä seuraavaa analyysin vaihetta eli aineiston käsitteellistämistä, jota kutsutaan abstrahoinniksi (Tuomi & Sarajärvi, 2018). Tuomen ja Sarajärven (2018) mukaan abstrahoinnissa luodaan muodostettujen käsitteiden avulla kuvaus tutkimuksen kohteesta. Alla esitetään taulukko aineiston analysoinnin havainnollistamiseksi.

TAULUKKO 1. Esimerkkejä aineiston analyysistä

Alkuperäisilmaukset	Pelkistetty ilmaus	Alaluokka	Pääloukka
"– se on enemmän just jotain tällöisiä videoita mitä siellä selataan ja jotain meemejä" (opettaja 1)	Videot ja meemit	Mobiililaitteiden käyttökohteet luokassa	Mobiililaitteiden käytön ilmeneminen koulussa
"he pelaa jotain siinä lähinnä" (opettaja 2)	Pelaaminen		
"se häiritsee sitä oppilaan omaa keskittymistä ja opiskelusuoritusta" (opettaja 4)	Vaikeus keskittyä	Mobiililaitteiden vaikutus ja merkitys luokassa	
"Se vie niin paljon kaikelta muulta sitten aikaa" (opettaja 2)	Ajan tuhlaaminen		
"jos oppilaat tekee hiljaisesti tehtäviä, niin silloin mä oon antanut niille luvan, että te voitte esimerkiksi kuunnella kuulokkeilla musiikkia" (opettaja 3)	Lupa musiikin kuunteluun tietyissä tilanteissa	Mobiililaitteisiin liittyvät käytänteet	Opettajien suhtautuminen mobiililaitteisiin koulussa
"mulla on kännykkäparkki pahviloota siellä edelleenkin ja seiskaluokalla monesti riittää kun mä sitä näytän" (opettaja 4)	Kännykkäparkki käytössä tarvittaessa		
"se [puhelimien kerääminen tunnin alussa] ei minusta ollut toimiva ja järkevä käytäntö" (opettaja 1)	Puhelinten kerääminen tunnin alussa ei ole toimiva	Suhtautuminen mobiililaitteiden käyttöön ja niihin liittyviin käytänteisiin	
"jos joku vilkaisee sitä nyt pikkuisen ja laittaa heti pois, niin se ei ole mielestäni ongelma" (opettaja 3)	Puhelimen nopea vilkaisu ei haittaa		

5 TULOKSET

5.1 *Mobiililaitteiden käytön ilmeneminen luokassa*

Ensimmäinen tutkimuskysymys koskee sitä, miten mobiililaitteiden käyttö luokassa ilmenee opettajien kokemuksen mukaan. Siihen liittyviä tuloksia käsitellään kahdesta näkökulmasta, joista ensimmäisessä selvitetään, mihin mobiililaitteita luokassa käytetään. Toisessa näkökulmassa käsitellään, miten mobiililaitteet opettajien mielestä vaikuttavat koulussa eli millainen merkitys niillä koetaan olevan siellä. Tämä näkökulma menee osittain rinnakkain sen kanssa, miten opettajat suhtautuvat mobiililaitteisiin. Analyysissa on kuitenkin selkeyden vuoksi erotettu nämä tulkinnan kautta ilmenevät suhtautumisesta kertovat asiat ja suuremmat mielipiteenilmaukset, joita käsitellään vasta seuraavassa alaluvussa.

Kokemukset siitä, mihin oppilaat käyttävät mobiililaitteita opetuskäytön ulkopuolella, olivat opettajilla varsin yhtenäisiä. Haastateltujen opettajien mukaan niitä käytetään tunneilla enimmäkseen pelaamiseen, meemikuvien ja -videoiden selailuun sekä erilaisissa sosiaalisen median palveluissa ”surffailuun”. Erityisesti viestisovellus Snapchatin käyttö eli niin sanottu ”snäppääminen” toistui opettajien puheessa. Snapchatin erityispiirre on viestien kuvamuoto, mikä haastateltujen mukaan johtaa myös tunneilla kuvien ottamiseen.

”Eihän ne sitten keskity siihen [omilla laitteilla tehtävään opetustehtävään] vaan sitten kun se on tehty niin äkkiä snäpätäänkin kaverille ja siellä tehdään jotain muuta” (opettaja 4)

” – ennen se oli varmaan pelaamista ja on vieläkin. Mutta sitten Tiktokkikin on vissiin aika paha nyt tällä hetkellä, että usein mä näen, että kyllä se on enemmän just jotain tämmöisiä videoita mitä siellä selataan ja jotain meemejä.” (opettaja 1)

”No pelailee jotain peliä. En tiedä tarkemmin tai sitten ihan vaan surffailee somessa.” (opettaja 2)

Opettajien kokemukset erilaisista mobiililaitteilla tapahtuvista kiusaamistapauksista, kuten salakuvaamisesta luokassa, olivat kaikilla vähäisiä. Sen sijaan mobiililaitteet vaikuttivat heidän näkemystensä mukaan moniin muihin asioihin. Haastateltavat pohtivat muun muassa, että aikaa tuhlautuu puhelinten käyttöön puuttumisen lisäksi myös siinä merkityksessä, että oppilaat eivät välttämättä saa niin paljon tehtäviä tehtyä, mikäli he käyttävät tunnista aikaa mobiililaitteen käyttöön. Kaikki opettajat mainitsivat ylipäätään sekä keskittymisen että sitä kautta oppimisen häiriintymisen yhtenä mobiililaitteiden käytön seurauksena useaan otteeseen. Opettajat kuitenkin yhdistivät tämän lähinnä laitteiden jatkuvaan käyttöön, eikä niinkään esimerkiksi nopeisiin vilkaisuihin.

” – jos sitä jäädään niinku tuijottamaan ja tehdään sillä koko ajan jotain, niin kyllähän se häiritsee tän oppilaan oppimista.” (opettaja 3)

”No siinä on eroja, että jotkut oppilaat pystyy tavallaan silleen oikeasti multitaskaamaan, että mä huomaan, että saattaa välillä vilkaista sitä puhelinta, mutta se ei häiritse niiden työskentelyä varsinaisesti tai ainakaan paljon, mutta jotkut oppilaat ei sitten ollenkaan pysty siihen.” (opettaja 1)

”Ei se siihen tunnin rakenteeseen vaikuta, mutta siihen oppimiseen se kyllä vaikuttaa, tällöinen häiriötoiminta.” (opettaja 4)

Haastatellut opettajat korostivat kaikki, että heidän kokemustensa mukaan mobiililaitteiden ongelmallinen käyttö koskee lähinnä hyvin pientä osaa luokan oppilaista, eli lähtökohtaisesti sellaisia, jotka jatkuvasti käyttävät älypuhelimiaan huomautuksista huolimatta. Toinen kaikilla toistunut näkemys oli, että mobiililaitteiden käyttö on ongelma enemmänkin henkilöille itselleen, eikä se niinkään aiheuta häiriötä muille oppilaille, sillä puhelimen käyttö on heidän kuvaustensa mukaan usein hiljaista ja yksinäistä. Kaksi opettajaa ilmaisi myös huolen siitä, että opettajat saattavat alkaa vaatia vähemmän oppilailtaan sitä mukaa, mitä enemmän luokassa käytetään mobiililaitteita siten, että ne häiritsevät oppimista.

” – pahintahan siinä [mobiililaitteiden luvattomassa käytössä] on vähän se, että sit mitä enemmän siellä luokassa on niitä keneltä toi vie tavallaan sitä aikaa ja oppimismahdollisuuksia pois, niin sitä enemmän sitten joskus opettajakin joutuu tiputtamaan sitä rimaa, vaatii vähän vähemmän.” (opettaja 1)

”Se on huomaamatonta se heidän puhelimen käyttö. Eikä sitä kukaan ihmettele, että ne on tottunut. Ne on ne tietyt kaverit, jotka on sellasia ja ei se muita haittaa.” (opettaja 2)

”Et’ enemmän se on sitä, että se häiritsee sitä oppilaan omaa keskittymistä ja opiskelusuoritusta.” (opettaja 4)

”Se [on ongelma], että keskitytään siihen omaan kännykän käyttöön ja niihin omiin juttuihin ja silloin ollaan sitten siellä omassa maailmassa ja ei olla mukana siinä opetuksessa.” (opettaja 3)

Haastateltavat kuvailivat yleisesti ottaen mobiililaitteiden vaikutuksia koulussa varsin negatiivisiksi. Yllä kerrottujen seikkojen lisäksi yksittäisiä mainintoja saivat esimerkiksi ryhmätyöskentelyn hankaloituminen, sinnikkyuden ja kärsivällisyyden heikentyminen sekä puhelimeen turvautuminen hankalilta tuntuissa sosiaalisissa tilanteissa, kuten opettajan tai muun koulun henkilökunnan jäsenen kanssa keskustellessa.

5.2 Opettajien suhtautuminen mobiililaitteisiin ja niihin liittyviin käytänteisiin

Toisen tutkimuskysymyksen avulla pyritään selvittämään, miten opettajat suhtautuvat mobiililaitteisiin ja oppilaiden mobiililaitteiden käyttöön. Alkuun esitellään tuloksia siitä, millaisia mobiililaitteisiin liittyviä käytänteitä haastatelluilla opettajilla ja heidän kouluillaan on, sillä mobiililaitteisiin kohdistuvat toimintatavat ovat luonnollisesti sidoksissa siihen, miten niihin suhtaudutaan. Pitää myös huomioida, että opettajilla saattaa olla eriäviä näkemyksiä vaikkapa mobiililaitteisiin liittyvistä laeista, mutta heidän on silti toimittava niiden mukaan. Käytänteiden kuvailun jälkeen analysoidaan opettajien suoria mielipiteen ilmaisuja mobiililaitteista ja niihin liittyvistä käytänteistä.

Kaikki haastatellut opettajat totesivat koulujensa järjestyssäännöissä lukevan, että mobiililaitteiden tulee olla näkymättömissä ja kuulumattomissa tunneilla, sekä niiden käytön pitäisi heidän käsityksensä ja saamiensa ohjeiden mukaan perustua opettajalta saatavaan lupaan. Kukaan ei järjestelmällisesti kerännyt puhelimia pois, mutta osa oli esimerkiksi kokeillut kännykkäparkkia tai ottanut yksittäisiltä oppilailta puhelimia pois tarvittaessa. Merkittävimmäksi mobiililaitteita koskevaksi käytännöksi nousi jokaisen opettajan puheissa pelkkä huomauttaminen, jos laitetta käytettiin luvattomalla tai häiritsevällä tavalla. Mikäli

huomautukset eivät riitä, yhtä haastateltua lukuun ottamatta kaikki mainitsivat myös Wilma-merkintöjen antamisen sitä seuraavana toimenpiteenä. Tämän lisäksi pelkkä Wilma-merkinnällä uhkailu mainittiin yhtenä mobiililaitteiden häiriökäyttöön puuttumisen keinona. Yksi opettajista (opettaja 3) lisäsi vielä, että kun merkintöjä kertyy tietty määrä, seuraa siitä koulun toimintatapojen mukaisesti kasvatust keskustelu.

”Mä luulen, että se on aika yleinen käytäntö, että ehkä siitä sanoa, huomauttaa ja sitten ehkä sanoo, että joo täytyy laittaa kohta Wilmaan sitten merkintä, jos vielä koko ajan puhelin on esillä.” (opettaja 1)

”Taitaa se olla melkein ne tunnin alun mantrat sitä, että no niin sitten ottakaas pipot pois päästä ja kännykät laittakaa äänettömälle ja reppuun tai taskuun, että sitten kun siitä on joutunut huomauttamaan niin sitten laitan [Wilma-merkinnän puhelimen luvattomasta käytöstä].” (opettaja 3)

” – seiskaluokalta alkaen se kasvatust tavallaan alkaa siinä, että näytetään että tää on puhelinparkki. Jos ne ei pysy siellä repussa tai ohjeistuksen mukaisesti, niin silloin ne otetaan tänne – ” (opettaja 4)

Haastateltuja opettajia yhdisti se, että he pyrkivät keskittymään tunneillaan niin sanotusti opinhaluisiin, eli sellaisiin oppilaisiin, jotka haluavat mobiililaitteiden sijaan keskittyä opetukseen. He kokivat laitteiden käyttöön puuttumisen vievän paljon aikaa tunnista ja olevan muutenkin vaikeaa, minkä vuoksi he joissain tilanteissa luovuttavat asian suhteen, mikäli pelkkä huomauttaminen ei ole riittänyt.

” – yleensä tunti etenee enemmän kuitenkin niiden ehdoilla, ketkä siellä opiskelee, joita on se suurin osa porukasta. Joskus riittää se, että tunnin alussa just sanoo, että nyt puhelimet pois ja sitten vaik’ sanoa vaan, että laitoin heti muistiin nyttien, että sitten kenellä näen puhelimen – ” (opettaja 1)

”En mä käytä siitä tunnista sitä aikaa sitten siihen, että mä joka kerta sitä samaa vääntöä käyn, että keskityn siihen opettamiseen ja niihin opinhaluisiin.” (opettaja 2)

” – mä huomioin ne muut oppilaat, jotka kuitenkin haluaa opiskella. Että heidän opiskelu on siinä ensisijainen, että en minä lähde käyttämään siihen aikaa semmoiseen turhaan vääntämiseen, jos se ei tuota sitten vähemmällä sanomisella tulosta.” (opettaja 3)

Kaikki opettajien käytänteet eivät koskeneet pelkästään mobiililaitteisiin liittyvään häiriökäyttöön puuttumista. Osa heistä mainitsi antavansa oppilaillensa tietyissä tilanteissa mahdollisuuden käyttää laitteita luvallisesti myös silloin, kun niitä ei

käytetä opetuksen välineenä. Annettuihin vapauksiin kuuluu kuitenkin lähtökohtaisesti ehtoja ja rajoituksia. Esimerkiksi musiikkia annetaan kuunnella vain kuulokkeilla muiden häiritsemisen ehkäisemiseksi, minkä lisäksi heidän mainitsemansa vapaudet ovat sidottuja tiettyihin tilanteisiin, kuten hiljaisen ja itsenäisen työskentelyn hetkiin, ja ne vaativat erillisen luvan opettajilta.

”En systemaattisesti aina, mutta olen antanut korvanapeilla kuunnella musiikkia.” (opettaja 4)

” – jos oppilaat tekee hiljaisesti tehtäviä, niin silloin mä oon antanut niille luvan, että te voitte esimerkiksi kuunnella kuulokkeilla musiikkia, jos tuntuu että se auttaa keskittymisessä.” (opettaja 3)

Kaikki opettajat tiedostivat lain ja koulujensa järjestyssääntöjen luomat rajoitukset ja noudattivat niitä. Heidän vastauksissaan toistui yksittäisen opettajan varsin rajatut toimintamahdollisuudet ja yksi vastaaja (opettaja 3) oli jopa sitä mieltä, ettei hänellä ole omia käytäntöjä lainkaan. Kukin opettaja oli myös kokeillut erilaisia käytänteitä vaihtelevilla kokemuksilla niiden toimivuudesta.

”Mä ite jotenkin havaitsin heti, että se [puhelimien kerääminen tunnin alussa] ei minusta ollut toimiva ja järkevä käytäntö.” (opettaja 1)

” – yksittäinen opettaja on kuitenkin vähän voimaton sitten semmoisen, kun on koko yhteisön edessä, että pitää mennä sen yleisen linjan mukaan.” (opettaja 2)

Kaikki haastateltavat kuvailivat itseään melko rentoina sen suhteen, miten he suhtautuvat oppilaidensa mobiililaitteiden käyttöön, mikä osaltaan johtuu heidän kuvaustensa mukaan yllä mainituista rajatuista toimintamahdollisuuksista. He myös suhtautuivat erittäin myönteisesti niiden käyttöön opetuksessa. Tästä huolimatta jokainen heistä esitti, että mobiililaitteiden käyttöön koulussa tulisi puuttua entistä tiukemmin, ja he kuvailivat oppilaiden toimintaa niiden kanssa varsin negatiivisin sanavalinnoin kuvaillen sitä muun muassa harmittavana tai hermoja kiristävänä. He kokivat muutoksen tarpeelliseksi perustellen sitä esimerkiksi oppimistulosten parantamisella, ja osa mainitsikin, että heidän mielestään mobiililaitteisiin liittyvien käytänteiden tarkoituksena on nimenomaan tukea oppilaiden keskittymistä ja oppimista. Heidän puheissaan toistui keinottomuuden tunne mobiililaitteiden käyttöön puuttumiseen liittyen ja arvio siitä, että yksittäisenä opettajana ei pysty juurikaan käytänteisiin vaikuttamaan,

vaan tarvittaisiin jonkinlaista yhteistä linjaa. He totesivatkin, että muutosten aikaansaamiseksi niiden tulisi lähteä ylemmältä tasolta eli käytännössä koko koulun tasolta tai jopa perusopetuslaista.

”Kyllä jos me haluttaisiin oikeasti oppimistulokset nousuun niin kyllä sitten pitäisi muuttaa just sillä lailla radikaalisti. Et’ sitä että se kiellettäisiin vahvemmin sen puhelimen pitäminen kouluajana.” (opettaja 1)

”No mä toivoisin, että tulisi ihan valtakunnan tasolta sitten opetushallituksesta tai näin niin ihan siis selkeät... No ihan jos lakiakin ajatellaan että opettajilla olisi suuremmat valtuudet puuttua siihen oppilaiden puhelimen käyttöön.” (opettaja 2)

Vastaajat korostivat kaikki myös vanhempien vastuun merkitystä mobiililaitteille asetettavien ohjeiden ja rajojen asettamisessa. He näkivät kasvatusvastuun ylipäättään olevan enimmäkseen vanhemmilla, ja mobiililaitteiden käyttöön puuttuminen nähtiin osana sitä. Myös kodin ja koulun välistä yhteistyötä pidettiin tärkeänä mobiililaitteisiin liittyvän kasvatuksen osalta. Osa haastateltavista ilmaisi huolensa siitä, että kaikki vanhemmat eivät suhtaudu heidän kanssaan samalla tavalla lastensa mobiililaitteiden käyttöön, vaan pahimmillaan väheksyvät tai kyseenalaistavat koulun linjauksia. He toivoivatkin, että myös osan vanhemmista suhtautumisen tulisi muuttua.

”Kyllä se sieltä vanhemmista lähtee iha ensisijaisesti, että ei sitä oikein opettaja voi mitään muuta kuin vähän yrittää siihen vaikuttaa.” (opettaja 1)

” – toivon vaan että sitten huoltajien kanssa siitä [puhelimen luvottomasta käytöstä tunnilla] keskustellaan kotona, että huoltajat olisi vähän kiinnostuneita myös siitä, että mitä heidän kullamurunsa puuhailee koulussa.” (opettaja 3)

Vaikka haastatellut opettajat suhtautuivat yleisesti ottaen negatiivisesti mobiililaitteiden käyttöön opetuksen ulkopuolella, kokivat he silti niiden olevan erottamaton osa nykypäivää. Osa vastaajista huomioi lisäksi, että koulussa on myös mahdollisuus opetella laitteiden sopivaa käyttöä. Tämän lisäksi osa korosti oppilaan omaa vastuuta toiminnastaan mobiililaitteiden kanssa, ja siten esimerkiksi oppimisestaan.

” – näen sen semmoisena, että se on harjoittelua. Siinä missä harjoitellaan muitakin taitoja, niin myös sitä taitoa, että miten sen puhelimen kanssa voisi elää. Niin että sitä se ei orjuuttaisi liikaa, että pystyisi itse säätelemään sen käyttöä.” (opettaja 1)

” – älylaitteet ovat tätä päivää ja totta kai niitä käytetään, mutta että se on väärin, että oppilaat esimerkiksi kaikilla tunneilla koko ajan käyttäisi älylaitteita – ” (opettaja 3)

Tutkimukseen osallistuneet opettajat pohtivat mahdollisiksi tulevaisuuden käytänteiksi esimerkiksi mobiililaitteiden keräämisen oppilailta jo heti aamulla koko koulupäiväksi, ja ylipäättään opettajan mobiililaitteisiin liittyvien oikeuksien kasvattamisen. He kuitenkin ilmaisivat epävarmuutta pohtimiensa uusien käytänteiden toimivuudesta ja siitä, olisiko niiden käyttöönotto mahdollista. Joka tapauksessa kaikki kuitenkin pitivät välttämättömänä, että muutoksen aikaansaamiseksi tarvitaan toimia nimenomaan joltain ylemmältä taholta. Osa myös pohti vastauksissaan, että nykyisellään oppilaiden oikeudet ovat kenties jopa liian suuret, ja että kouluilla tulisi olla enemmän valtaa asian suhteen.

” – mistä lähtien on ollut ihmisoikeus, että se puhelin pitää olla siinä pöydällä? Mistä lähtien siitä on tullut semmoinen kapula, että jokaisen vanhemman pitää saada nuori kiinni välittömästi koko ajan? Koska se on se peruste miksi vanhemmat työntää niitä luureja, että mä saan sen nuoren kiinni. Ei, ei oo mitään syytä – ” (opettaja 4)

”Kyllähän se voisi olla, että jos olisi hyvin vahvasti... Lähtisi vaikka rehtori sitä sitten vetämään, että meidän koulu on sitten semmoinen vähän älypuhelinvapaa koulu, niin voisiko se onnistua?” (opettaja 2)

Kaiken kaikkiaan haastatteluun osallistuneet opettajat olivat varsin yksimielisiä muutostarpeesta mobiililaitteisiin kohdistuviin käytänteisiin liittyen sekä tarvittavan muutoksen laadusta. Heidän pääosin negatiivinen suhtautumisensa mobiililaitteisiin ja niiden vaikutuksiin luokassa heijastui myös heidän toivomiinsa muutokseen. Heitä yhdisti lisäksi käsitys siitä, mitä muutoksen aikaansaamiseksi mahdollisesti vaaditaan.

6 POHDINTA

Tämän tutkimuksen tarkoituksena oli pyrkiä selvittämään yksittäisten opettajien kokemuksia ja näkemyksiä liittyen oppilaidensa mobiililaitteiden käyttöön, jotta saataisiin lisätietoa käsiteltävästä ilmiöstä eli nuorten mobiililaitteiden käytöstä opetuskäytön ulkopuolella. Tässä luvussa luodaan ensin pohtiva katsaus saatuihin keskeisimpiin tuloksiin peilaten niitä tutkimuksen teoriataustaan, jonka jälkeen käsitellään tämän tutkimuksen luotettavuutta ja eettisyyttä. Lopuksi pohditaan erilaisia jatkotutkimusmahdollisuuksia tutkittavan aiheen tiimoilta.

6.1 Johtopäätökset tuloksista

Ensimmäisessä tutkimuskysymyksessä oltiin kiinnostuneita siitä, miten oppilaiden mobiililaitteiden käyttö koulussa ilmenee. Koska tutkimuskysymyksen näkökulma oli rajattu nimenomaan niiden opetuskäytön ulkopuoliseen käyttöön, aineistosta jätettiin analysoimatta opetuskäyttöön liittyvät ilmenemistavat. Tulosten perusteella vaikuttaisi, että opettajilla on melko selkeä ja yhteneväinen käsitys siitä, mihin oppilaat käyttävät mobiililaitteita koulussa. Tämä näkyi esimerkiksi siinä, että he osasivat jonkin verran jopa nimetä yksittäisiä sovelluksia, joita oppilaat käyttävät tunneilla. Sosiaalisen median palveluiden käytön ohella pelaaminen nousi keskeiseksi mobiililaitteiden käyttökohteeksi. Molemmat edellä mainitut käyttökohteet nimettiin järjestyssääntöjenkin puolesta luvattomiksi eli käytännössä häiriökäytöksi. Karvin teettämän tutkimuksen mukaan kahdeksaluokkalaisten vastausten perusteella tyypillisin häiriötilanne luokassa on nimenomaan älylaitteiden käyttäminen ilman opettajalta saatua lupaa (Julin & Rumpu, 2019). Jatkossa olisi tämän vuoksi kenties syytä miettiä, miten tämänkaltaista häiriökäyttöä saataisiin hillittyä.

Opettajien vastaukset olivat hyvin samansuuntaisia keskenään myös siinä, millaisena he kokivat mobiililaitteiden käytön merkityksen ja vaikutuksen luokassa. Keskittymiskyvyn häiriintyminen, monisuorittaminen sekä sen myötä

hankaloituva oppiminen olivat eniten esille tulleita vaikutuksia. Tuloksissa mobiililaitteisiin yhdistettiin hyvin samankaltaisia käsitteitä ja niiden vaikutuksia kuin aiemmassa tutkimuskirjallisuudessa. Esimerkiksi monisuorittamisen sekä tarkkavaisuuden ongelmallisuutta käsittelee muun muassa Aro (2021). Mahdollinen heikentävä vaikutus oppimiseen on tullut ilmi esimerkiksi Kuznekoffin ja Titsworthin (2012) tutkimuksessa. Toisaalta tässä tutkimuksessa haastateltujen opettajien näkemysten kanssa ristiriidassa on Eseryelin ym. (2021) tutkimuksen tulos, jonka mukaan monisuorittaminen mobiililaitteiden kanssa ei vaikuttanut heikentävästi heidän suoriutumiseensa koulussa. Tässä tutkimuksessa nousi esille myös näkökulma siitä, että mobiililaitteiden ongelmakäyttö nähdään enemmänkin murto-osan oppilaista ongelmana. Tämä on linjassa Männikön ja Korkeilan (2019) näkemyksen kanssa, sillä heidän mukaansa ongelmakäyttö on tutkimuksissa yhdistetty koskemaan vain vähemmistöä nuorista. Huomionarvoista tämän tutkimuksen tuloksissa oli myös haastateltujen opettajien näkemys siitä, etteivät he kokeneet mobiililaitteiden häiriökäytön olevan niinkään muita oppilaita häiritsevää, vaan pikemminkin aiheuttavan haittaa henkilölle itselleen.

Toisen tutkimuskysymyksen tavoitteena oli selvittää, miten opettajat suhtautuvat mobiililaitteisiin koulussa. Tätä lähestyttiin sekä heidän omiin käytänteisiinsä että heidän koulujensa käytänteisiin syventymällä, ja mobiililaitteiden käyttöön sekä siihen liittyviin käytänteisiin kohdistuneita mielipiteenilmaisuja analysoimalla. Selvisi, että opettajilla on melko vähän omia käytänteitä, mikä osaltaan selittyy esimerkiksi perusopetuslain aiheuttamilla rajauksilla. Tyypillisimpänä käytänteenä toistui pelkkä huomauttaminen, kun mobiililaitteita käytettiin luvatta. Opettajien omissa käytänteissä oli hiukan vaihtelua, sillä osa oli esimerkiksi hyödyntänyt kännykkäparkkia, kun taas osa ei. Riippumatta käytänteistä, niitä ei silti koettu täysin toimivina, sillä jokainen opettaja kohtasi edelleen mobiililaitteiden ongelmakäyttöä luokassaan. Voisi siis päätellä, että ongelmakäytön taltuttamiseen tarvittaisiin mahdollisesti jotain uusia käytänteitä.

Opettajien suhtautuminen mobiililaitteisiin vaikutti olevan varsin yhteneväinen. Niiden hyödyt tunnustettiin, mutta positiiviset näkemykset koskivat vain niiden opetuskäyttöä. Haastateltuja opettajia yhdisti huolestuneisuus mobiililaitteiden vaikutuksista ja toisaalta tietynlainen epätoivoisuus sekä

keinottomuuden tunne niiden käyttöön puuttumisen vaikeuteen liittyen. Heidän puheissaan toistui esimerkiksi oppituntien ajallisten resurssien tuhlaus laitteiden käyttöön puuttumisessa. Mobiililaitteiden käyttöön suhtauduttiin täten negatiivisesti, mikä ilmeni myös heidän suhtautumisessaan niitä koskeviin käytänteisiin. Tulos on hyvin linjassa Julinin ja Rummun (2019) tutkimuksen kanssa, jonka mukaan yli 90 % opettajista ei sallinut oppilaiden älylaitteiden käyttöä opetuksen ulkopuolella joko koskaan tai salli vain harvoin.

Jokainen tutkimukseen osallistunut opettaja toivoi tulevaisuudessa tiukempia käytänteitä mobiililaitteisiin liittyen, jotta oppilaiden keskittymiskykyä voitaisiin tukea paremmin. Heidän mielestään kyseisen muutoksen tulisi ensisijaisesti lähteä jonkin ylemmän tahon, kuten opetushallituksen, luomista yhteisistä linjoista. Yhteneväinen tulos herättää kysymyksen siitä, edustavatko nämä tulokset laajempaa yhtenevää kokemusta vai onko ajatusten yhteneväisyys esimerkiksi koulukohtaisia tai sattumaa. Joka tapauksessa tulokset antavat aihetta pohdinnalle, tulisiko mobiililaitteisiin liittyviä käytänteitä jotenkin muuttaa, ja jos kyllä, miten ja kenen toimesta se olisi mahdollista. Tämän tutkimuksen tulokset sekä jotkin aiemmat tutkimukset puoltaisivat tiukempia käytänteitä, mikäli oppimistuloksia halutaan parantaa. Erilaisten käytännemallien kokeilu voisi olla mahdollista tulevaisuudessa, mikäli siihen saadaan yhtenäinen linja laajemman yhteisön kesken.

6.2 Luotettavuus

Erityisesti aineistolähtöinen laadullinen tutkimus voidaan nähdä tietyllä tapaa ongelmallisena, sillä täyteen objektiivisuuteen pääseminen on siinä käytännössä mahdotonta, koska esimerkiksi valitut käsitteet ja menetelmät ovat tutkijan asettamia ja voivat siten heijastella hänen ennakkoluulojaan (Tuomi & Sarajärvi, 2018). Myös tässä tutkimuksessa tiedostetaan kyseinen ongelmallisuus, minkä vuoksi esimerkiksi tutkimuskysymyksiä on mietitty tarkasti, jotta ne eivät olisi liian asenteellisia. On selvää, että myös minulla opettajan sijaisuuksia tehneenä opettajaopiskelijana on omia näkemyksiä aiheesta, joten oli tärkeää, että tutkimuksen jokaisessa vaiheessa tiedostin tämän ja pyrin minimoimaan sen vaikutuksen. Myös saadut tulokset pohjautuvat aina tutkijan tulkintoihin

aineistosta, minkä vuoksi pyrin tuomaan logiikkani näkyväksi raportoimalla mahdollisimman tarkasti analyysini vaiheista myös esimerkkejä apuna käyttäen.

Haastattelun haitoiksi tutkimusmenetelmänä voi lukea sen haastavuuden tutkijalle, sillä haastattelijan rooli ei ole helppo, minkä lisäksi myös haastatteluaineiston analysointi voi olla haasteellista valmiiden mallien puuttumisen vuoksi (Hirsjärvi & Hurme, 2022). Koska kyseessä on kandidaatintutkielmani, ei minulla ole aiempaa kokemusta tutkimushaastattelun tekemisestä, minkä vuoksi voi olla mahdollista, että kokeneempi haastattelijaksi olisi esimerkiksi voinut saada enemmän irti haastateltavista. Toisaalta jokainen haastattelutilanne oli varsin luonteva ja sain vastauksia tutkimuskysymyksiini melko kattavasti kultakin haastateltavalta. Näitä kattavampia vastauksia sain usein tarttumalla johonkin haastateltavan sanomaan asiaan ja kysymällä siitä tarkentavia kysymyksiä. Haastattelut eivät siis puolistrukturoidulle haastattelulle tyypillisesti edenneet tietyn kaavan mukaan, vaan joustivat haastateltavasta ja hänen vastauksistaan riippuen, mikä edesauttoi myös sitä, ettei haastattelusta tulisi liian johdattelua.

Kun haastatellaan vain muutamaa ihmistä, tulee esille toki vain juuri heidän näkökulmansa, jolloin tutkimuksen ulkopuolelle jää paljon kohderyhmään kuuluvien näkemyksiä, jotka eivät tule kuulluksi. Tätä voikin pitää yhtenä tämän tutkimuksen merkittävimmistä heikkouksista. Toisaalta tarkoituksena ei ollutkaan kokemusnäkökulmaiselle tapaustutkimukselle tyypillisesti tuottaa yleistettävää tietoa, vaan pikemminkin näyttää ikään kuin esimerkkejä, millaisia näkemyksiä ja kokemuksia voi olla esittämällä havainnot tarkasti (Vuori, 2021). Pitää myös huomioida, että sinänsä jo yksittäisenkin ihmisen kokemukset ja näkemykset voidaan nähdä uniikkeina, merkityksellisinä ja arvokkaina. Jokisen (2021) mukaan kokemusnäkökulmassa ei edes pyritä tuottamaan objektiivista tietoa, vaan pyrkiä ymmärtämään edellä mainittuja tutkittavien kokemuksia ja näkemyksiä.

Vertailun vuoksi olisi ollut mielenkiintoista saada haastateltavaksi myös esimerkiksi sellaisia henkilöitä, joilla on vähemmän työkokemusta, sillä kaikki tämän tutkimuksen haastateltavat omaavat sattumalta pitkän työkokemuksen ja ovat siten olleet näkemässä muutoksen, mitä mobiililaitteiden tuleminen luokkien arkeen on aiheuttanut. Toisaalta pitkä kokemus on saattanut auttaa heitä

muodostamaan laajempaa käsitystä ja ymmärrystä ilmiöstä, jolloin heillä on ehkä siinä mielessä enemmän annettavaa tutkimukselle.

6.3 Eettisyys

Tutkimuksen aikana pyrittiin pitämään huoli siitä, että tutkimus toteutuisi mahdollisimman eettisesti. Tämä tarkoittaa käytännössä sitä, että tutkimusta tehdessä seurattiin Tutkimuseettisen neuvottelukunnan eli TENK:n (2012) hyvää tieteellistä käytäntöä. Hyvään tieteelliseen käytäntöön kuuluu muun muassa rehellisyys ja eettisesti kestävien tutkimusmenetelmien käyttö (TENK, 2012). Tämän vuoksi tässä tutkimuksessa on esimerkiksi pyritty avoimesti ja tarkasti kertomaan sen menetelmistä ja vaiheista.

Vilkan (2021) mukaan tutkimuseetiikkaan kuuluu tutkimusaineiston säilyttämiseen liittyvien kysymysten ratkaiseminen, mikä käytännössä tarkoittaa esimerkiksi tutkittavien anonyymiteetistä huolehtimista. Tässä tutkimuksessa aineistoa kerättiin haastattelumenetelmällä, mikä tarkoittaa, että kerätty haastatteluaineisto muodostaa henkilötietorekisterin. Sen vuoksi laadittiin tietosuojailmoitus, joka annettiin tutkittaville tiedoksi omien henkilötietojensa käsittelyyn ja säilyttämiseen liittyvistä asioista. Kuula (2011) muistuttaa, että tutkimuksesta vetäytyminen missä tahansa tutkimuksen vaiheessa on osa ihmisten itsemääräämisoikeutta. Muun muassa se annettiin tietosuojailmoituksessa tiedoksi tutkittaville. Tämän lisäksi on tärkeää, että kuten missä tahansa muussakin tutkimuksessa täytyy olla, myös tässä tutkimuksessa tutkimukseen osallistuminen oli tutkittaville täysin vapaaehtoista.

Tutkimushaastattelut suoritettiin etäyhteyksin, joten tutkittavilta pyydettiin suostumus kyseiseen tapaan ja etäpalaverin tallentamiseen. Kuulan (2011, s. 71) mukaan tutkittavia täytyy muutenkin informoida tutkimuksesta ja sitä varten kerättävän aineiston käytöstä. Suorat tunnistetiedot tarkoittavat sellaisia tietoja, jotka yksinään riittävät henkilön tunnistamiseen (Tietoarkisto, ei pvm.). Tässä tutkimuksessa suoriksi tunnistetiedoiksi luettavista henkilötiedoista kerättiin vain ääni ja kuva. Koska nämä suorat tunnistetiedot ovat analyysin kannalta tarpeettomia, tulee ne hävittää mahdollisimman pian aineistonkeruun jälkeen (Kuula, 2011, s. 77).

Koska tutkimushaastattelu pohjautui avoimiin kysymyksiin, oli olemassa riski, että haastateltavat itse kertovat kysymättä jotain arkaluontoista, kuten joitain tutkimuksen kannalta tarpeettomia henkilötietojaan. Tutkittavien yksityisyyttä pyrittiin sen vuoksi suojaamaan muun muassa siten, että aineistosta poistettiin heidän kertomaansa aiempiin työpaikkoihin liittyvää informaatiota, jotta henkilöitä ei voisi tunnistaa. Tietojen poistaminen on perusteltua myös siksi, että esimerkiksi entisen työpaikan nimi ei ole tämän tutkimuksen kannalta millään lailla tarpeellinen tieto. Muutoin aineiston litterointi tehtiin siten, että se kirjattiin sanatarkasti ja puhekielisesti, mutta ilman turhia täytesanoja, toistoja sekä kesken jääviä sanoja, sillä kun ollaan Kallion (2021) mukaan kiinnostuneita haastateltavien mielipiteistä ja ymmärryksestä, riittää puheen sisällön analysointi.

6.4 Tulevaisuus ja jatkotutkimuspohdinta

Tähän tutkimukseen osallistuneet opettajat olivat jokainen sitä mieltä, että mobiililaitteilla on vaikutus oppilaiden tarkkaavaisuuteen ja siten oppimiseen. Se on kuitenkin vain heidän kokemuksensa, minkä vuoksi tarvittaisiin lisää tutkimustietoa aiheesta erityisesti laajempaa aineistoa hyödyntäen. Sekä määrällinen että laadullinen lisätutkimus aiheesta toisi monipuolisemman kuvan. Yksi mahdollinen polku olisi lähteä kokeilevaan ja vertailevaan tutkimukseen, eli voisi esimerkiksi kokeilla, millaisia vaikutuksia oppimiseen olisi, jos puhelimia ei saisi käyttää ollenkaan verrattuna niiden sallittuun käyttöön koulussa. Sen kaltainen tutkimus antaisi mahdollisesti lisää suuntaviivoja sille, miten mobiililaitteiden käyttöä kannattaisi koulussa rajata. Myös näkökulmaa muuttamalla opettajista oppilaisiin esimerkiksi haastattelu- tai havainnointimenetelmiä hyödyntäen voisi täydentää kuvaa ilmiöstä.

On mahdollista, että erityisesti ADHD-lapset kärsivät mobiililaitteiden haittavaikutuksista, sillä ne haastavat keskittymiskykyä, ja ADHD on muun muassa tarkkaavaisuuteen vaikuttava häiriö. Myös yksi tässä tutkimuksessa haastatelluista opettajista pohti epäsuorasti, voisiko keskittymisvaikeuksia omaavilla oppilailla olla mahdollisesti erityisen hankalaa keskittyä älylaitteiden vuoksi. ADHD-lapset saattavat ainakin Engelhardin ja Kollinsin (2019) mukaan olla erityisen herkkiä mobiililaitteille. Olisi sen vuoksi tärkeää tutkia mobiililaitteiden vaikutusta varsinkin heihin lisää.

LÄHTEET

- Adams, D & Angeles, R. (2008). Mobile devices at school: possibilities, problems and tough choices. *Educational Technology*, 2008, Vol.48(1), s. 35.
- Aro, T. (2021). *Älylaitteiden vaikutus lasten ja nuorten itsesäätelyyn*. e-Erika: Erityispedagogista tutkimusta ja koulutuksen arviointia, 1/2021, 38–44. <https://journals.helsinki.fi/e-erika/article/view/1592/1509>
- Baddeley, A. (2007). *Working memory, thought, and action*. Oxford university press.
- Chen, Q. & Yan, Z. (2016). Does multitasking with mobile phones affect learning : A review. *Computers in human behavior*, Volume 54, January 2016, 34–42. <https://doi.org/10.1016/j.chb.2015.07.047>
- Engelhard, M. & Kollins, S. (2019). The Many Channels of Screen Media Technology in ADHD: a Paradigm for Quantifying Distinct Risks and Potential Benefits. *Current Psychiatry Reports*, 13;21(9):90. <https://doi.org/10.1007/s11920-019-1077-1>
- Eseryel, U. Y., Jiang, D. & Eseryel, D. (2021). New Findings on Student Multitasking with Mobile Devices and Student Success. *Journal of Information Technology Education*, 20, 21-35. <https://doi.org/10.28945/4723>
- Eskola, J. & Suoranta, J. (1998). *Johdatus laadulliseen tutkimukseen*. Vastapaino.
- Francke, L., Heikkilä, P., Lahtinen, M., Tyrkkö, T. & Vanttaja U. (2017). *Tietokoneen, kännykän ja muiden mobiililaitteiden käyttöön liittyvistä oikeuksista ja velvollisuuksista koulussa*. Opetushallitus. https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/183993_tietokoneen_kann_ykan_ja_muiden_mobiililaitteiden_kayttoon_liittyvista_oikeuk.pdf
- Glass, A. & Kang, M. (2017). Dividing attention in the classroom reduces exam performance. *Educational Psychology: An international journal of*

experimental educational psychology. Volume 39, 2019, Issue 3.

<https://doi.org/10.1080/01443410.2018.1489046>

Heima, T-P. (3.11.2016). *Lahdessa Kärpäsen koulun välikohtauksessa ollut opettaja irtisanottu – "Ilmottauduin työvoimatoimistoon eilen"*. Etelä-

Suomen Sanomat. <https://www.ess.fi/paikalliset/730125>

Hirsjärvi, S. & Hurme, H. (2022). *Tutkimushaastattelu: Teemahaastattelun teoria ja käytäntö*. Gaudeamus Helsinki University Press.

Huotari, P., Aunio, M., Paavola, L. & Kallio, J. (2019). Passiivisesti vietetty ruutu-aika ja sen sisällölliset muutokset sekä yhteydet fyysiseen aktiivisuuteen 7. luokalta 9. luokalle. *Liikunta ja tiede*, 56(2-3), 84-89.

https://www.lts.fi/media/lts_vertaisarvioidut_tutkimusartikkelit/2019/lt_2-3_19_tutkimusartikkeli-huotari_lowres.pdf

Jokinen, A. (2021). Laadullisen tutkimuksen näkökulmat. Teoksessa J. Vuori (toim.) *Laadullisen tutkimuksen verkkokäsikirja*. Tietoarkisto.

<https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopetus/kvali/mita-on-laadullinen-tutkimus/laadullisen-tutkimuksen-nakokulmat/#Konstruktionistinen-nakokulma>

Julin, S. & Rumpu, N. (2018). *Työrauhan ja turvallisen oppimisympäristön arviointi perusopetuksessa ja lukiokoulutuksessa*. Kansallinen koulutuksen arviointikeskus Karvi. https://karvi.fi/wp-content/uploads/2018/05/KARVI_0618.pdf

Kallio, A. (2021). Litterointi. Teoksessa J. Vuori (toim.) *Laadullisen tutkimuksen verkkokäsikirja*. Tietoarkisto.

<https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopetus/kvali/laadullisen-tutkimuksen-prosessi/litterointi/>

Kuula, A. (2011). *Tutkimusetiikka: aineistojen hankinta, käyttö ja säilytys*. Vastapaino.

Kuznekoff, J. & Titsworth, S. (2013). The Impact of Mobile Phone Usage on Student Learning. *Communication Education*, 62:3, 233–252.

<https://doi.org/10.1080/03634523.2013.767917>

Laukkanen, J. (18.4.2023). *Koulu ei voi kieltää älypuhelimia luokkahuoneessa – asiantuntijalta täystyrmäys*. Iltä-Sanomien. <https://www.is.fi/kotimaa/art-2000009526509.html>

- Liu, Q., Xu, X-P., Yang, X-J., Xiong, J. & Hu, Y-T. (2022). Distinguishing Different Types of Mobile Phone Addiction: Development and Validation of the Mobile Phone Addiction Type Scale (MPATS) in Adolescents and Young Adults. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 2022, 19(5), 2593. <https://doi.org/10.3390/ijerph19052593>
- Männikkö, N. & Korkeila, J. (2019). Älylaitteet ja riippuvuus: Mitä on ongelmallinen käyttö ja kuinka sitä voi ennaltaehkäistä. Teoksessa S. Kosola, M. Moisala & P. Ruokoniemi (toim.) *Lapset, nuoret ja älylaitteet: taiten tasapainoon* (s. 64–76). Duodecim.
- Möller, S. (2021). *Voiko mobiililaitteiden käyttöä vähentää koulussa? Kokkolassa asiaa selvitetään, mutta ainakin täysi mobiilittomuus on nykyaikana utopiaa*. Yle Uutiset | yle.fi. <https://yle.fi/a/3-12170432>
- Nivala, J. & Punkari, P. (2023). *Kännykän käyttö koulussa puhuttaa – 9-luokkalainen: ”Käytän puhelinta tunneilla aika paljon, mutta olen sentään hiljaa enkä puhu kavereille”*. Yle Uutiset | yle.fi. <https://yle.fi/a/74-20029018>
- Perusopetuslaki 36 d § (30.12.2013/1267)
- Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet. (2014). Opetushallitus. https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/perusopetuksen_opetussuunnitelman_perusteet_2014.pdf
- Pääkkönen, H. (2014). *Uusi teknologia on vaikuttanut koululaisten elämäntapoihin*. Tilastokeskus. https://tilastokeskus.fi/artikkelit/2014/art_2014-02-26_004.html?s=1
- Pölonen, P. (2020). *Kännyköiden poiskerääminen koulussa*. Apulaisoikeusasiamiehen ratkaisu EOAK/4941/2019. <https://www.oikeusasiamies.fi/r/fi/ratkaisut/-/eoar/4941/2019>
- Remes, M. (2022). *Siilinjärvellä kuntalaisaloite: oppilaiden kännykän käyttö haluttaisiin kieltää koulujen oppitunneilla*. Yle Uutiset | yle.fi. <https://yle.fi/a/3-12343889>
- Salo, M. & Pirkkalainen, H. (2019). Älylaitteet ja stressi: Aiheuttajat, seuraukset ja hallintakeinot. Teoksessa S. Kosola, M. Moisala & P. Ruokoniemi (toim.) *Lapset, nuoret ja älylaitteet: taiten tasapainoon* (s. 79–90). Duodecim.
- Tietoarkisto. (ei pvm.). *Tunnisteellisuus ja anonymisointi*. <https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/aineistonhallinta/tunnisteellisuus-ja-anonymisointi/#tunnistetaulukko>

- Traxler, J. (2010). Students and mobile devices. *Research in learning technology*, Volume 18, 2010 - Issue 2.
<https://doi.org/10.1080/09687769.2010.492847>
- Tuomi, J. & Sarajärvi, A. (2018). *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi*. Tammi.
- Tutkimuseettinen neuvottelulautakunta TENK. (2023). *Hyvä tieteellinen käytäntö*. https://tenk.fi/sites/default/files/2023-03/HTK-ohje_2023.pdf
- Vilkkä, H. (2021). *Tutki ja kehitä*. PS-kustannus.
- Vuori, J. (2021). Tapaustutkimus. Teoksessa J. Vuori (toim.) *Laadullisen tutkimuksen verkkokäsikirja*. Tietoarkisto.
<https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopetus/kvali/tutkimusasetelma/tapaustutkimus/>